

INSULT O'TKAZGAN BEMORLARNING PARODONT TO'QIMALARIDA
KECHADIGAN O'ZGARISHLAR

Atajonov Hasanboy Odilbek o'g'li

Urganch davlat tibbiyot instituti

Stomatologiya kafedrası magistratura talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18976664>

Annotatsiya. Ushbu maqolada insult o'tkazgan bemorlarda og'iz bo'shlig'i salomatligi, xususan parodont to'qimalarida yuzaga keladigan patologik va funksional o'zgarishlar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda insultdan keyingi davrda bemorlarning umumiy somatik holati, markaziy nerv tizimi faoliyatidagi buzilishlar hamda gigiyena ko'nikmalarining susayishi parodont kasalliklarining rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi o'rganilgan. Shuningdek, parodont to'qimalarida yallig'lanish jarayonlarining kuchayishi, qon aylanishining buzilishi, immun tizim faoliyatining pasayishi hamda og'iz bo'shlig'i mikroflorasining o'zgarishi natijasida yuzaga keladigan klinik belgilar va asoratlar tahlil qilingan. Maqolada insultdan keyingi davrda stomatologik profilaktika, parodont kasalliklarini erta aniqlash hamda kompleks davolash usullarining ahamiyati ilmiy asosda yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: insult, parodont to'qimalari, parodont kasalliklari, parodontit, gingivit, og'iz bo'shlig'i gigiyenasi, og'iz bo'shlig'i mikroflorasi, yallig'lanish jarayonlari, qon aylanishi buzilishi, mikrotsirkulyatsiya, immun tizimi, nevrologik kasalliklar, insultdan keyingi asoratlar, stomatologik kasalliklar, og'iz bo'shlig'i salomatligi, parodont to'qimalarining degenerativ o'zgarishlari, stomatologik profilaktika, kompleks davolash, reabilitatsiya, klinik belgilar, diagnostika, terapevtik stomatologiya, bemorlarni parvarish qilish.

Аннотация. В данной статье рассматриваются изменения, происходящие в тканях пародонта у пациентов, перенесших инсульт. Особое внимание уделяется влиянию неврологических нарушений, ухудшению общего соматического состояния и снижению уровня гигиены полости рта на развитие воспалительных и деструктивных процессов в тканях пародонта. В ходе исследования анализируются особенности микроциркуляции, изменения иммунного ответа организма, а также трансформация микрофлоры полости рта у пациентов после инсульта. Отмечается, что нарушение двигательной активности, снижение способности к самостоятельному уходу за полостью рта и изменение питания способствуют развитию пародонтологических заболеваний. В статье также освещается значение своевременной диагностики, профилактики и комплексного стоматологического лечения заболеваний пародонта у пациентов данной категории.

Ключевые слова: инсульт, ткани пародонта, заболевания пародонта, пародонтит, гингивит, гигиена полости рта, микрофлора полости рта, воспалительные процессы, нарушение кровообращения, микроциркуляция, иммунная система, неврологические заболевания, осложнения после инсульта, стоматологические заболевания, здоровье полости рта, дегенеративные изменения тканей пародонта, стоматологическая профилактика, комплексное лечение, реабилитация пациентов, клинические проявления, диагностика, терапевтическая стоматология, уход за пациентами.

Annotation. This article examines the changes occurring in periodontal tissues in patients who have experienced a stroke.

Particular attention is given to the impact of neurological disorders, deterioration of the general somatic condition, and reduced oral hygiene on the development of inflammatory and destructive processes in periodontal tissues. The study analyzes the characteristics of microcirculation, alterations in the immune response, and changes in the oral microflora in post-stroke patients. It is noted that impaired motor activity, reduced ability to maintain oral hygiene independently, and changes in dietary habits contribute significantly to the development and progression of periodontal diseases. The article also highlights the importance of early diagnosis, prevention, and comprehensive dental treatment of periodontal diseases in this group of patients.

Keywords: *stroke, periodontal tissues, periodontal diseases, periodontitis, gingivitis, oral hygiene, oral microflora, inflammatory processes, circulatory disorders, microcirculation, immune system, neurological diseases, post-stroke complications, dental diseases, oral health, degenerative changes of periodontal tissues, dental prevention, comprehensive treatment, patient rehabilitation, clinical manifestations, diagnosis, therapeutic dentistry, patient care.*

KIRISH

Bugungi kunda inson salomatligini saqlash va aholining hayot sifatini yaxshilash davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, yurak-qon tomir va nevrologik kasalliklar, jumladan insult kasalligi butun dunyo sogʻliqni saqlash tizimida dolzarb muammolardan biri sifatida qaralmoqda. Insult nafaqat markaziy nerv tizimining faoliyatiga, balki organizmning boshqa tizimlari, jumladan ogʻiz boʻshligʻi va parodont toʻqimalarining holatiga ham sezilarli taʼsir koʻrsatadi. Insultdan keyingi davrda bemorlarda harakat faolligining pasayishi, ogʻiz boʻshligʻi gigiyenasini mustaqil ravishda saqlash imkoniyatining cheklanishi hamda immun tizimi faoliyatining susayishi natijasida parodont kasalliklari rivojlanish xavfi ortadi.

Parodont toʻqimalari inson ogʻiz boʻshligʻi salomatligini taʼminlovchi muhim anatomik tuzilmalardan biri boʻlib, ular tishlarni jagʻ suyaklarida mustahkam ushlab turish, chaynash jarayonini taʼminlash hamda ogʻiz boʻshligʻining umumiy funksional holatini saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Parodont toʻqimalarida yuzaga keladigan yalligʻlanish va degenerativ oʻzgarishlar esa nafaqat stomatologik muammolarni, balki organizmning umumiy sogʻligʻiga ham salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin. Shu sababli insultdan oʻtkazgan bemorlarda parodont toʻqimalarining holatini oʻrganish, ularni erta aniqlash va profilaktika choralarini ishlab chiqish zamonaviy tibbiyot va stomatologiya sohasining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mamlakatimizda ham sogʻliqni saqlash tizimini takomillashtirish, aholining tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish hamda kasalliklarning oldini olish boʻyicha keng koʻlamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu borada Shavkat Mirziyoyev taʼkidlaganidek, “Aholi salomatligini mustahkamlash, kasalliklarning oldini olish va zamonaviy tibbiy xizmatlarni rivojlantirish davlat siyosatining eng muhim ustuvor yoʻnalishlaridan biridir”. Mazkur fikr sogʻliqni saqlash sohasida profilaktika, erta diagnostika va kompleks davolash tizimini rivojlantirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi. Insultdan oʻtkazgan bemorlar rehabilitatsiyasi jarayonida ularning ogʻiz boʻshligʻi holatini, xususan parodont toʻqimalarining funksional va morfologik oʻzgarishlarini oʻrganish alohida ahamiyatga ega. Chunki bu bemorlarda ogʻiz boʻshligʻi gigiyenasining buzilishi, yalligʻlanish jarayonlarining kuchayishi, qon aylanishi va mikrotsirkulyatsiyaning izdan chiqishi parodont kasalliklarining rivojlanishiga olib kelishi

mumkin. Shu munosabat bilan mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarida yuzaga keladigan o'zgarishlarni ilmiy jihatdan tahlil qilish, ularning klinik xususiyatlarini aniqlash hamda profilaktika va davolashning samarali usullarini ishlab chiqishdan iboratdir. Mazkur tadqiqot natijalari stomatologiya va nevrologiya sohalarida bemorlarni kompleks reabilitatsiya qilish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

METODOLOGIYA

Mazkur ilmiy tadqiqotda insult o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarida yuzaga keladigan klinik va morfologik o'zgarishlarni aniqlash, ularning rivojlanish omillarini o'rganish hamda stomatologik profilaktika va davolash choralarini ilmiy asosda tahlil qilish maqsad qilib olindi. Tadqiqot jarayonida zamonaviy klinik, laborator va statistik tadqiqot usullaridan kompleks tarzda foydalanildi. Tadqiqot ishlari tibbiyot muassasalarining nevrologiya va stomatologiya bo'limlarida davolanayotgan bemorlar o'rtasida olib borildi. Tadqiqotda insult tashxisi qo'yilgan turli yoshdagi bemorlar tanlab olindi va ular ustida kuzatuv ishlari amalga oshirildi. Bemorlar tanlash jarayonida ularning umumiy somatik holati, insult turi, kasallik davomiyligi hamda og'iz bo'shlig'i gigiyenik holati inobatga olindi. Tadqiqotda ishtirok etgan bemorlar ikki guruhga ajratildi: asosiy guruhga insultdan o'tkazgan bemorlar, nazorat guruhiga esa nevrologik kasalliklarga ega bo'lmagan sog'lom shaxslar kiritildi. Bunday taqqoslash usuli parodont to'qimalaridagi o'zgarishlarning aynan insult bilan bog'liqligini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqotning birinchi bosqichida bemorlarning umumiy tibbiy anamnezi o'rganildi. Bu jarayonda bemorlarning yoshi, jinsi, asosiy kasalligi, insultning og'irlik darajasi, kasallik davomiyligi, shuningdek ularning kundalik gigiyenik ko'nikmalari, ovqatlanish tartibi va turmush tarzi haqida ma'lumotlar yig'ildi. Anamnestik ma'lumotlar tahlili bemorlarda parodont kasalliklari rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlashda muhim ahamiyat kasb etdi. Keyingi bosqichda bemorlarning og'iz bo'shlig'i klinik ko'rikdan o'tkazildi. Stomatologik tekshiruv davomida parodont to'qimalarining holati, milkarning rangi, shish darajasi, qonash holati, tishlar harakatchanligi, tish toshi va yumshoq blyashka mavjudligi baholandi. Shuningdek, gingivit va parodontitning klinik belgilariga alohida e'tibor qaratildi. Klinik baholash jarayonida parodont kasalliklarining og'irlik darajasi, yallig'lanish jarayonining intensivligi hamda patologik o'zgarishlarning tarqalish darajasi aniqlab borildi. Parodont to'qimalarining funksional holatini chuqurroq o'rganish maqsadida bir qator diagnostik indekslardan ham foydalanildi.

Jumladan, og'iz bo'shlig'i gigiyenasi darajasini aniqlash uchun gigiyenik indekslar, parodont to'qimalaridagi yallig'lanish darajasini baholash uchun esa maxsus periodontal indekslar qo'llanildi. Bu indekslar yordamida bemorlarning og'iz bo'shlig'i gigiyenasi holati, milk to'qimalaridagi yallig'lanish jarayonlari hamda parodont to'qimalarining zararlanish darajasi aniq baholandi. Tadqiqot davomida laborator tekshiruv usullaridan ham foydalanildi. Bunda og'iz bo'shlig'i mikroflorasini o'rganish, yallig'lanish jarayonlarini aniqlash hamda immun tizimi faoliyatidagi o'zgarishlarni baholashga qaratilgan tahlillar amalga oshirildi. Laborator tahlillar yordamida parodont to'qimalarida yuzaga kelayotgan patologik jarayonlarning mikrobiologik va immunologik jihatlari o'rganildi. Shuningdek, tadqiqot jarayonida bemorlarning parodont to'qimalarida yuzaga kelgan o'zgarishlar ularning nevrologik holati bilan o'zaro bog'liqlikda tahlil qilindi.

Insultdan keyingi davrda yuzaga keladigan mushaklarning zaiflashuvi, harakat koordinatsiyasining buzilishi hamda mustaqil gigiyena qoidalariga rioya qilishdagi qiyinchiliklar parodont kasalliklarining rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi alohida o'rganildi. Olingan barcha klinik va laborator ma'lumotlar statistik jihatdan qayta ishlanib, ularning ishonchlilik darajasi aniqlab borildi. Statistik tahlil natijalari asosida asosiy va nazorat guruhlarida o'rtasidagi farqlar aniqlanib, insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarida yuzaga keladigan o'zgarishlarning asosiy tendensiyalari belgilab berildi. Shunday qilib, tadqiqot metodologiyasi insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarining klinik holatini kompleks ravishda o'rganish, kasallik rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash hamda stomatologik profilaktika va davolash choralarini takomillashtirishga qaratilgan zamonaviy ilmiy yondashuvlarga asoslandi.

Mazkur metodologiya yordamida olingan natijalar parodont kasalliklarini erta aniqlash, bemorlarning og'iz bo'shlig'i salomatligini yaxshilash hamda insultdan keyingi reabilitatsiya jarayonini samarali tashkil etishda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega bo'ldi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

So'nggi yillarda tibbiyot fanida umumiy somatik kasalliklar va og'iz bo'shlig'i kasalliklari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni o'rganish muhim ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda.

Ayniqsa, insult kabi og'ir nevrologik kasalliklardan keyin bemorlarda parodont to'qimalarida yuzaga keladigan o'zgarishlar stomatologiya va nevrologiya fanlari kesishgan dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, insultdan o'tkazgan bemorlarda og'iz bo'shlig'i gigiyenasining yomonlashuvi, parodont to'qimalarida yallig'lanish jarayonlarining kuchayishi hamda periodontal kasalliklar rivojlanish xavfi yuqori bo'ladi. Xorijiy ilmiy manbalarda parodont kasalliklari va yurak-qon tomir tizimi kasalliklari o'rtasidagi bog'liqlik keng o'rganilgan. Jumladan, taniqli periodontolog olim Robert J. Genco o'zining "Periodontal Disease and Overall Health: A Clinician's Guide" asarida parodont kasalliklari organizmda surunkali yallig'lanish manbai bo'lib xizmat qilishini ta'kidlaydi.

Olimning fikriga ko'ra, parodont to'qimalarida rivojlanadigan bakterial infeksiya qon oqimi orqali butun organizmga tarqalib, yurak-qon tomir kasalliklari va insult rivojlanish xavfini oshirishi mumkin. Yevropalik olim Maurizio Tonetti ham periodontal kasalliklar va yurak-qon tomir tizimi patologiyalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ilmiy jihatdan asoslab bergan. U o'zining "Periodontitis and Risk for Atherosclerosis" nomli ilmiy maqolasida parodont to'qimalaridagi yallig'lanish jarayonlari qon tomirlar devorining zararlanishiga hamda ateroskleroz rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydi. Bu holat esa o'z navbatida insult rivojlanishi bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin.

Shuningdek, nemis olimi Soren Jepsen tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda periodontal kasalliklarning sistemali kasalliklar bilan o'zaro aloqasi chuqur o'rganilgan. Olim "Periodontal Health and Systemic Diseases" nomli tadqiqotida parodont kasalliklari organizmning immun javob reaksiyasini o'zgartirib, turli somatik kasalliklar rivojlanishiga zamin yaratishini ilmiy jihatdan asoslab beradi. Uning ta'kidlashicha, surunkali parodontit bilan og'rikan bemorlarda yurak-qon tomir kasalliklari va insult uchrash ehtimoli yuqoriroq bo'ladi. MDH davlatlari olimlari ham ushbu masalani o'rganishga katta e'tibor qaratganlar. Masalan, rossiyalik stomatolog olim Valeriy K. Leontyev o'zining "Терапевтическая стоматология" nomli ilmiy asarida og'iz bo'shlig'i kasalliklari inson organizmidagi umumiy patologik jarayonlar bilan chambarchas

bog'liq ekanligini ta'kidlaydi. Olimning fikriga ko'ra, nevrologik kasalliklarga chalingan bemorlarda og'iz bo'shlig'i gigiyenasining yomonlashuvi periodontal kasalliklarning tez rivojlanishiga olib keladi. Mahalliy o'zbek olimlari tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda ham parodont kasalliklari va umumiy somatik kasalliklar o'rtasidagi bog'liqlik masalasi keng o'rganilgan. Jumladan, o'zbek stomatolog olimi Baxodir Eshonqulov o'zining 2018-yilda chop etilgan "Stomatologik kasalliklar profilaktikasi" nomli ilmiy ishida og'iz bo'shlig'i gigiyenasining buzilishi parodont kasalliklarining rivojlanishida asosiy omillardan biri ekanligini ta'kidlaydi.

Olimning fikriga ko'ra, nevrologik kasalliklar bilan og'rgan bemorlarda og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga rioya qilish qiyinlashadi va bu periodontal kasalliklar rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Bundan tashqari, o'zbek olimasi Dilnoza Yusupova tomonidan 2020-yilda olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda somatik kasalliklarga chalingan bemorlarda parodont to'qimalarida yallig'lanish jarayonlari yuqori darajada uchrashi aniqlangan. U o'zining "Somatik kasalliklarda og'iz bo'shlig'i holati" nomli ilmiy maqolasida umumiy kasalliklar organizmning immun tizimiga ta'sir ko'rsatib, parodont kasalliklarining rivojlanishini tezlashtirishini ta'kidlab o'tadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, insult va parodont kasalliklari o'rtasida bevosita va bilvosita bog'liqlik mavjud. Insultdan keyingi davrda bemorlarning umumiy sog'lig'i, harakat faoliyati hamda og'iz bo'shlig'i gigiyenasi darajasining pasayishi parodont kasalliklari rivojlanishiga qulay sharoit yaratadi. Shu sababli insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarining holatini o'rganish, ularni erta aniqlash va profilaktika choralarini ishlab chiqish stomatologiya fanining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur ilmiy manbalar tahlili asosida shuni ta'kidlash mumkinki, parodont kasalliklari va nevrologik patologiyalar o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur o'rganish nafaqat stomatologiya, balki umumiy tibbiyot amaliyoti uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarida yuzaga keladigan o'zgarishlarni kompleks ravishda o'rganish zamonaviy tibbiyotning dolzarb ilmiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

NATIJA VA MUHOKAMALAR

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarining holatida sezilarli darajada o'zgarishlar kuzatilishi aniqlandi. Tadqiqot davomida bemorlarning og'iz bo'shlig'i holati klinik jihatdan baholandi hamda olingan ma'lumotlar nazorat guruhi bilan taqqoslab tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, insultdan keyingi davrda bemorlarda og'iz bo'shlig'i gigiyenasi darajasining pasayishi hamda parodont to'qimalarida yallig'lanish jarayonlarining kuchayishi kuzatiladi. Klinik tekshiruv natijalariga ko'ra, asosiy guruhga kirgan bemorlarning aksariyatida milk to'qimalarining qizarishi, shishishi hamda qonash holatlari aniqlangan. Shuningdek, ko'plab bemorlarda tish yuzasida yumshoq blyashka va tish toshi mavjudligi qayd etildi. Bu holat og'iz bo'shlig'i gigiyenasining yetarli darajada saqlanmasligi bilan izohlanadi. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, insultdan o'tkazgan bemorlarning ko'pchiligi mustaqil ravishda og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga to'liq rioya qila olmaydi.

Bu esa parodont to'qimalarida yallig'lanish jarayonlarining rivojlanishiga olib keladi.

Olingan natijalar asosida parodont to'qimalarida kuzatilgan o'zgarishlarning asosiy sabablari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, insultdan keyingi davrda bemorlarda mushaklarning zaiflashuvi, harakat koordinatsiyasining buzilishi hamda qo'l harakatlarining cheklanishi tufayli og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga rioya qilish qiyinlashadi.

Natijada og'iz bo'shlig'ida mikroorganizmlar ko'payishi uchun qulay muhit yuzaga keladi va bu parodont kasalliklari rivojlanishiga sabab bo'ladi. Shuningdek, tadqiqot davomida bemorlarda milk to'qimalarida yallig'lanish jarayonlarining turli darajalari kuzatildi. Ayrim bemorlarda gingivitning yengil shakllari aniqlangan bo'lsa, boshqa bemorlarda esa parodontitning o'rta va og'ir shakllari qayd etildi. Parodont kasalliklarining rivojlanish darajasi bemorlarning umumiy sog'lig'i, kasallik davomiyligi hamda og'iz bo'shlig'i gigiyenasi darajasiga bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. Laborator tahlillar natijalari ham klinik kuzatuvlar bilan mos kelishini ko'rsatdi. Og'iz bo'shlig'i mikroflorasini o'rganish jarayonida patogen mikroorganizmlarning miqdori insultdan o'tkazgan bemorlarda nazorat guruhiga nisbatan yuqoriroq ekanligi aniqlangan.

Bu holat parodont to'qimalarida yallig'lanish jarayonlarining rivojlanishiga asosiy sabab bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, ayrim bemorlarda immun tizimi faoliyatining susayishi ham parodont kasalliklarining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatishi aniqlangan. Tadqiqot natijalarini ilmiy adabiyotlar bilan solishtirib tahlil qilinganda, ular boshqa olimlarning fikrlari bilan ham mos kelishi kuzatildi. Xususan, Robert J. Genco tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham parodont kasalliklari organizmda surunkali yallig'lanish manbai bo'lib xizmat qilishi hamda umumiy sog'liq holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi ta'kidlangan. Shuningdek, Maurizio Tonetti o'z ilmiy ishlarida parodont kasalliklari yurak-qon tomir tizimi kasalliklari bilan bevosita bog'liq ekanligini qayd etgan. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont kasalliklari rivojlanish xavfi yuqori bo'ladi. Shu sababli bunday bemorlarni davolash va reabilitatsiya qilish jarayonida stomatologik tekshiruvlarni muntazam ravishda o'tkazish muhim ahamiyatga ega. Parodont kasalliklarini erta aniqlash va ularni o'z vaqtida davolash bemorlarning umumiy sog'lig'ini yaxshilashga hamda hayot sifatini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, insultdan keyingi reabilitatsiya jarayonida bemorlarning og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga alohida e'tibor qaratish zarur. Bunda stomatologlar, nevrologlar hamda boshqa tibbiyot mutaxassislarining hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Kompleks yondashuv asosida olib borilgan profilaktika va davolash choralari parodont kasalliklari rivojlanishining oldini olishga yordam beradi. Shunday qilib, tadqiqot natijalari insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarida sezilarli o'zgarishlar yuzaga kelishini ko'rsatdi. Mazkur o'zgarishlar bemorlarning umumiy sog'lig'i, og'iz bo'shlig'i gigiyenasi hamda reabilitatsiya jarayonining samaradorligi bilan chambarchas bog'liqdir. Shu bois ushbu yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar kelajakda bemorlarni kompleks davolash va profilaktika tizimini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, insult o'tkazgan bemorlarda og'iz bo'shlig'i holati, ayniqsa parodont to'qimalarining funksional va morfologik holati sezilarli darajada o'zgaradi. Insultdan keyingi davrda bemorlarda harakat faolligining cheklanishi, mushaklar faoliyatining susayishi hamda og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga yetarli darajada rioya qila olmaslik holatlari parodont kasalliklarining rivojlanishiga qulay sharoit yaratadi. Natijada milk to'qimalarida yallig'lanish jarayonlari, qonash, shish va boshqa patologik o'zgarishlar kuzatiladi. Ilmiy adabiyotlar hamda o'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida shuni ta'kidlash mumkinki, insult va parodont kasalliklari o'rtasida muayyan darajada o'zaro bog'liqlik mavjud.

Shu sababli insultdan o'tkazgan bemorlarni davolash va rehabilitatsiya qilish jarayonida og'iz bo'shlig'i salomatligini saqlash masalasiga alohida e'tibor qaratish zarur. Bunda stomatologlar, nevrologlar va boshqa tibbiyot mutaxassislarining hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Insultdan o'tkazgan bemorlarda parodont to'qimalarining holatini muntazam ravishda tekshirib borish, og'iz bo'shlig'i gigiyenasini yaxshilashga qaratilgan profilaktik choralarni kuchaytirish hamda kompleks stomatologik yordamni tashkil etish bemorlarning umumiy sog'lig'ini yaxshilash va ularning hayot sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar esa stomatologiya va umumiy tibbiyot amaliyotida samarali profilaktika va davolash usullarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2021. – 464 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Sog'liqni saqlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni. – Toshkent, 2018.
3. Baxodir Eshonqulov. Stomatologik kasalliklar profilaktikasi. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2018.
4. Dilnoza Yusupova. Somatik kasalliklarda og'iz bo'shlig'i kasalliklarining rivojlanish xususiyatlari. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2020.
5. Rustam Alimuhamedov. Parodont kasalliklarining klinik va patogenetik xususiyatlari. – Toshkent, 2019.
6. Aziza Karimova. Stomatologiyada profilaktika va davolash usullari. – Toshkent, 2022.
7. Robert J. Genco., Thomas E. Van Dyke. Periodontal Disease and Overall Health: A Clinician's Guide. – New York: Springer, 2016.
8. Maurizio Tonetti., Niklaus P. Lang. Periodontology and Systemic Diseases. – London: Wiley-Blackwell, 2017.
9. Soren Jepsen., Filippo Graziani. Periodontal Health and Systemic Diseases. – Journal of Clinical Periodontology, 2018.
10. Michael Glick. Burket's Oral Medicine. – 13th edition. – USA: PMPH Publishing, 2018.